

Aigneacht ar shon *Oideas Gael*, Gleann Cholm Cille, Condae Dhún na nGall

Tá Oideas Gael den tuairim gur gá straitéisí a fhorbairt a thabharfas aitheantas dearfach do na Ranna agus na háisínteachtaí stáit sin a thugann aitheantas cuí do riachtanais teanga mhuintir na Gaeltachta agus dóibh siúd lasmuigh den Ghaeltacht a roghnaíonn an Ghaeilge mar a dteanga chumarsáide leis an stát. Tá an moladh seo a leanas, ach go háirithe, á dhéanamh mar go n-aithnítear go bhfuil cultúr fadbhunaithe ann a bheith ag séanadh, nó ag ceilt, seirbhís Ghaeilge ar dhaoine a iarrann a leithéid nó a bhíonn ag suil leis, agus go dteastódh idir spreagadh agus reachtaíocht leis an scéal a fheabhsú.

I. An Coimisinéir Teanga

Moladh 1

Baineann Oifig an Choimisinéara go lárnach lena éifeachtaí a bheidh Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 i dtaca le cearta phobal na Gaeilge a chosaint agus a chur chun cinn. Tá sé den riachtanas go mairfidh an oifig sin go hiomlán neamhspleách ar aon réimsí cúraimí eile sa Stát. Sa chomhthéacs sin, tá sé doghlactha ar fad go ndéanfaí í a cheangal agus a chur ag feidhmiú laistigh d'institiúid ar bith eile de chuid an stáit, mar atá á mholadh faoi láthair.

Moladh 2

Ar mhaithe le dea-shampla a thabhairt do chách, ba choir go mbeadh séala aitheantais ag Oifig an Choimisinéara a bhronnfaí, m.s. ar Chomhairle Contae i ndiaidh di na céimeanna éagsúla a bhain leis na spriocanna teanga a bhí curtha roimpi a bhaint amach. D'fhéadfaí an séala a bhronnadh orthu siúd lenar éirigh na haidhmeanna atá i gceist ag mórócáid phoiblí in áit aitheanta mar Farmleigh agus an Taoiseach nó Uachtarán na hÉireann, cuir i gcás, i mbun a bhronnta. Bheadh an séala le feiceáil feasta nó Uachtarán na tíre. Bheadh an córas seo, ar nós an aitheantais IS9000, ar pháipéar comhfhreagrais agus ar shuíomh lín an dreama ar ar bronnadh.

Moladh 3

Sa dóigh go mbeadh próifil níos airde agus tuiscint níos iomláine ag an phobal ar obair Oifig an Choimisinéara ba cheart go mbeadh rannóg margaíochta ag an Choimisinéir. Mhéadódh dá bharr ar an chomhoibriú a dhéanadh an pobal leis an Oifig.

II. An Ghaeltacht

Seirbhísí Poiblí

Moladh 3

De bhrí go bhfuiltear ag plé le cearta pobail atá lonnaithe i limistéar tíre faoi leith, chun go mbeidh tuiscint iomlán ar staid reatha agus riachtanais an phobail sin ag oifigigh na seirbhísí atá i gceist ba cheart go mbeidh siad seo ina mbaill den phobal Gaeltachta agus, dá réir sin, ina gcónaí sa limistéar.

III. Foirmeacha Oifigiúla

Moladh 4

I gcás foirmeacha agus teastais a bhíonn in úsáid mhinic, cuirim i gcás iad siúd a bhaineas leis an NCT, ba cheart go ndéanfaí iad a chlóbhualadh i leagan dátheangach mar a dhéantar mar an gnáth le teastais bhreithe 7rl. Ní leor ráiteas a bheith ar an leagan Béarla de chineál: ‘Tá leagan den fhoirm seo ar fáil i nGaeilge ach é a iarraidh’. Ní annamh a bhíonn ar lucht freastail fótacóip a dhéanamh ina leithéid de chás, agus is páipéar clóscriofa, maslach a chuirtear ar fáil.

IV. Fógraíocht

Moladh 5

Tarlaíonn go minic go soláthraítear leagan Gaeilge d’ainm oifigiúil nó d’fhógra i gcló chomh beag sin go bhfuil sé fiordheacair é a léamh. Ba chóir cló an dá leagan a bheith ar aon mhéid. Má theastaíonn idirdhealú teangacha ar fhógra d’fhéadfaí cló iodálach a úsáid do theanga amhain, mar a dhéantar le fógraí mótarbhealaí, nó leagan teanga amháin a bheith i litreacha bána le cúlra daite, agus ceann na teanga eile ar a mhalairt de dhóigh.

Moladh 6

Bíonn tuaiplisí Gaeilge le feiceáil go rómhinic fós, go háirithe ar na fógraí bóthair. Tarlaíonn sé, mar shampla, ag crosbhóithre go bhfaightear cúpla leagan den logainm céanna a cuireadh in airde ar an aon ócáid amhain, mar is léir, agus iad difriúil lena chéile. Níl aon mhíniú eile air seo ach slámchúis. Is masla mór é do chainteoirí Gaeilge, gan trácht ar an airgead poiblí a chuirtear amú leis. Níl aon amhras ach go bhfuil ionad ceadaithe lárnach nó ‘sorting house’ de dhíth leis an leagan deiridh a chuirfear in airde i ngach cás a cheadú, chomh maith le maoirseacht leanúnach ina dhiaidh sin leis an phróiseas a bhaineas le priontáil agus suíomh gach fógra a chomhordnú agus a stiúradh.

Seirbhísí Poist

Níl aon amhras ach go bhfuil gach saoránach dá n-éilíonn é i dteideal a sheoladh a bheith aige/aici i nGaeilge. Is léir go bhfuil deacrachtaí ann chomh faoi láthair ag An Post agus eagraíochtaí seachadta poist eile ag cur i gcrích seirbhís phoist éifeachtach nuair a bhítear ag plé le leaganacha Gaeilge de sheoltaí.

Moladh 7

Ba chóir go mbeadh go leor fostaithe ag An Post agus áisínteachtaí eile a bhfuil cearta seachadta poist sa tír acu le go mbeidh siad in ann seirbhís a chur ar fáil trí Ghaeilge, agus ba chóir go mbeadh na fostaithe seo lonnaithe go straitéiseach ar fud na tíre, de réir mar a bhíonn gá leo.

V. An Córas Dlí

Moladh 8

Tá mórán de phobal na Gaeilge míshásta leis na socruithe atá réim faoi láthair atá ag brath chomh mór sin ar ateangaireacht agus ar an aistriúchán chomh fada agus a bhaineas sé le cothrom na féinne a chinntiú sna cúirteanna. Ós rud é go bhfuil tábhachtach lárnach ag na breithiúna sa chóras ba chóir, dar le, Gaeilgeoirí go mbeadh siad i ndán labhairt go díreach le breitheamh ina rogha teanga. Ba cheart, mar sin, céatadán áirithe de na breithiúna ag gach leibhéal cúirte sa Stát a bheith ina nGaeilgeoirí sa dóigh go mbeidh an cumas ag an Stát i gcónaí cás a thriail trí mheán na teanga sin.

Seirbhís Ghiúiré

An-leatromach ar fad a dhéantar ar an Ghaeilgeoir nuair a iarrtar air/uirthi dul i mbun seirbhíse mar ghiúróir. Sa chás gur triail atá ann atá le héisteacht i mBéarla tuigtear i gcoitinne go bhfuil tosaíocht ag alt 38.5 den Bhunreacht thar alt 8 de, agus tagann uaidh sin go bpléitear mar Bhéarlóir leis an ghiúróir Gaeilgeora má tá an duine seo líofa sa Bhéarla – rud a bhíonn, go hiondúil. Is ionann sin agus cearta an Ghaeilgeora a chur ar leataobh ar fad ina leithéid de shuíomh ar mhaithe le héascaíocht feidhmithe an chórais dlí sa tír.

Moladh 9

Ba cheart gníomhú chun na cúrsaí seo a chur ina gceart agus ligint don Ghaeilgeoir úsáid a dhéanamh dá t(h)eanga le linn na seirbhíse seo.